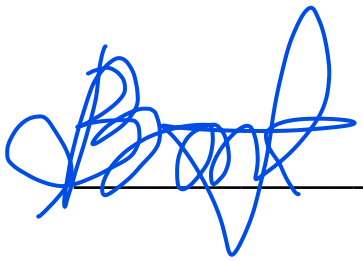
ФОП Киричук Зоряна Володимирівна

ЗАТВЕРДЖЕНО

_____ Киричук З. В.

Наказ ФОП Киричук Зоряни Володимирівни від 2026 № 3

ПРОГРАМА

підвищення кваліфікації педагогічних працівників – громадян України, які провадять викладацьку діяльність у суб'єктів освітньої діяльності, розміщених за кордоном

«ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНОЗНАВЧОГО КОМПОНЕНТА В УМОВАХ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗА КОРДОНОМ: СКЛАДНІ ПОНЯТТЯ ПРОСТИМИ СЛОВАМИ»

Кременець – 2026

Розробник програми: Киричук Зоряна Володимирівна, засновниця освітньої платформи «Академія Киричук».

Напрям підвищення кваліфікації: розвиток професійних компетентностей.

Розроблено на основі типової програми: Типова програма підвищення кваліфікації педагогічних працівників – громадян України, які провадять викладацьку діяльність у суб'єктів освітньої діяльності, розміщених за кордоном, де забезпечують вивчення навчальних предметів (інтегрованих курсів) українознавчого компонента, на тему «Викладання українознавчого компонента в умовах освітньої діяльності за кордоном» (наказ МОН України від 24.08.2026 № 1472).

Термін дії програми: 2026–2031 роки.

Рецензенти: Красовська Світлана Іванівна, викладач державного навчального закладу «Кременецький професійний ліцей». Киричук Лідія Іванівна, майстер виробничого навчання державного навчального закладу «Кременецький професійний ліцей»

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми

В умовах повномасштабної війни значна кількість українських дітей тимчасово або постійно перебуває за межами України та здобуває освіту в закордонних закладах або освітніх осередках. Одним із ключових завдань державної освітньої політики є забезпечення доступу таких дітей до здобуття освіти українською мовою, збереження української ідентичності, культури та історичної пам’яті.

Освітній процес у закордонному середовищі характеризується мовним і культурним різноманіттям, різними рівнями володіння українською мовою учасниками освітнього процесу, поєднанням українських та іноземних освітніх програм. Реалізація українознавчого компонента як скороченої освітньої програми потребує від педагогічних працівників нових професійних компетентностей, пов’язаних з організацією навчання в багатомовному й мультикультурному середовищі, адаптацією та модифікацією навчальних програм і матеріалів, визначенням пріоритетного змісту навчання, застосуванням сучасних методик викладання, формувального оцінювання та цифрових технологій з урахуванням особливостей функціонування закордонних освітніх осередків.

Програма поєднує нормативно-організаційні засади викладання українознавчого компонента з практичними методиками й орієнтована на те, щоб складні професійні поняття (скаффолдинг, міжмовна інтерференція, універсальний дизайн навчання, дидактичне скорочення, формувальне оцінювання тощо) були пояснені доступною мовою та одразу застосовувалися в роботі вчителя.

Програму розроблено з урахуванням законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності», Концепції

реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа», професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти» (наказ МОН України від 29.08.2024 № 1225), постанови Кабінету Міністрів України від 21.08.2019 № 800 «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників», наказу МОН України від 07.08.2025 № 1119 «Про внесення змін до Типової освітньої програми для навчання дітей, які виїхали з України внаслідок повномасштабного вторгнення Російської Федерації і здобувають освіту одночасно в закладах освіти країни перебування та України», Порядку визнання на рівнях повної загальної середньої освіти результатів навчання, здобутих шляхом формальної та/або неформальної освіти у суб'єктів освітньої діяльності, розміщених за кордоном (постанова КМУ від 23.06.2025 № 734), та інших нормативно-правових актів у сфері освіти.

Цільова група: педагогічні працівники – громадяни України, які провадять викладацьку діяльність у суб'єктів освітньої діяльності, розміщених за кордоном, де забезпечують вивчення навчальних предметів (інтегрованих курсів) українознавчого компонента. Програма може бути адаптована до потреб педагогів, які працюють з учнями 5–9 класів.

Обсяг (тривалість): 60 годин (2 кредити ЄКТС), з них: лекції – 18 годин, практичні заняття – 36 годин, самостійна робота – 4 години, контрольні заходи – 2 години.

Особливості реалізації програми. Програма реалізується в повному обсязі з можливістю внесення змін до 30 % її змісту за умови дотримання державних вимог до підвищення кваліфікації педагогічних працівників та врахування особливостей і специфіки функціонування закладу освіти чи освітнього осередку. Зміст програми може бути адаптовано відповідно до освітніх галузей, за якими здійснюють професійну діяльність педагогічні працівники. Навчання відбувається

на освітній платформі «Академія Киричук» у вигляді 11 уроків, що поєднують інтерактивні лекції, практичні завдання, аналіз ситуацій та рефлексію; структуру курсу наведено в розділі 2.

Форма підвищення кваліфікації: інституційна (дистанційна).

Мета підвищення кваліфікації: розвиток та вдосконалення фахових компетентностей педагогічних працівників щодо організації та забезпечення якісного викладання навчальних предметів (інтегрованих курсів) українознавчого компонента в умовах здійснення освітньої діяльності за кордоном.

Завдання підвищення кваліфікації:

- поглибити знання щодо нормативно-правових, організаційних та методичних засад реалізації українознавчого компонента в суб'єктах освітньої діяльності, розміщених за кордоном;
- удосконалити компетентності щодо організації освітнього процесу в багатомовному та мультикультурному середовищі з урахуванням освітніх, мовних і психоемоційних потреб українських дітей;
- сформувати готовність до адаптації та модифікації змісту навчання, навчальних програм і навчально-методичних матеріалів відповідно до умов реалізації українознавчого компонента;
- удосконалити вміння застосовувати сучасні методики викладання навчальних предметів (інтегрованих курсів) українознавчого компонента, формувального оцінювання та проєктування очікуваних результатів навчання;
- сформувати навички створення безпечного українського мовно-культурного освітнього середовища, організації партнерської взаємодії з батьками, українськими громадами та іншими учасниками освітнього процесу;
- розвинути здатність застосовувати сучасні цифрові освітні ресурси та технології штучного інтелекту як допоміжні інструменти професійної

діяльності для підготовки й адаптації навчальних матеріалів із дотриманням принципів академічної доброчесності;

- удосконалити педагогічну майстерність щодо підтримки української мови, культури, національної та громадянської ідентичності й історичної пам’яті учнів, які проживають за межами України.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться (відповідно до професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти», затвердженого наказом МОН України від 29 серпня 2024 року № 1225): мовно-комунікативна компетентність (А1), предметно-методична компетентність (А2), компетентність педагогічного партнерства (Б3), оцінювально-аналітична компетентність (Г3).

Очікувані результати підвищення кваліфікації. За результатами підвищення кваліфікації слухачі зможуть:

- орієнтуватися в нормативно-правових та організаційних засадах реалізації українознавчого компонента в суб’єктах освітньої діяльності, розміщених за кордоном;
- визначати освітні, мовні та соціокультурні потреби учнів і добирати відповідні методичні підходи до організації навчання в багатомовному середовищі;
- планувати та організовувати освітній процес відповідно до вимог державних стандартів освіти України, умов реалізації скорочених освітніх програм та особливостей функціонування закордонних освітніх осередків;
- адаптувати й модифікувати навчальні програми, навчальні матеріали та освітні завдання відповідно до вікових, мовних та індивідуальних особливостей учнів, зокрема учнів з особливими освітніми потребами;
- застосовувати сучасні методики викладання предметів (інтегрованих курсів) українознавчого компонента, спрямовані на формування ключових

компетентностей і збереження української національної та громадянської ідентичності;

- проєктувати очікувані результати навчання, розробляти критерії та інструменти формувального оцінювання, аналізувати навчальні досягнення учнів і використовувати результати оцінювання для вдосконалення освітнього процесу;
- створювати та використовувати адаптовані навчально-методичні матеріали, ефективно застосовувати цифрові освітні ресурси й технології штучного інтелекту як допоміжні інструменти професійної діяльності;
- організовувати партнерську взаємодію з батьками, українськими громадами та іншими учасниками освітнього процесу для підтримки українського мовно-культурного середовища й забезпечення безперервності навчання;
- здійснювати професійну діяльність відповідно до принципів дитиноцентризму, інклюзивності, академічної доброчесності та педагогічної етики.

Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації. Навчання відбувається повністю онлайн на освітній платформі. Поточне оцінювання: практичні завдання виконуються онлайн після опрацювання кожної теми (відповіді в тестовій формі, короткі письмові відповіді, рефлексія) і зараховуються за фактом їх виконання. Підсумкове оцінювання проводиться у формі онлайн-тестування з 10 запитань: кожна правильна відповідь оцінюється в 1 бал, максимальна кількість балів — 10, прохідний бал — 7 (не менше 70 % правильних відповідей). Умови отримання документа: опрацювання всіх тем, виконання практичних завдань та успішне складання підсумкового тесту.

Документ про підвищення кваліфікації: сертифікат про підвищення кваліфікації (із зазначенням назви програми, обсягу 60 год / 2 кредити ЄКТС). Технічний опис, дизайн, спосіб виготовлення, порядок видачі та облік виданих

документів відповідають вимогам постанови Кабінету Міністрів України від 21.08.2019 № 800 «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» (зі змінами).

Вартість: 800 грн.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Назва навчальних тем	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Контрольні заходи	Усього
МОДУЛЬ 1. ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ НАВЧАННЯ ТА СУПРОВОДУ УКРАЇНСЬКИХ ДІТЕЙ ЗА КОРДОНОМ					
Тема 1.1. Організаційно-правові умови навчання українських дітей за кордоном	2	2	–	–	4
Тема 1.2. Методичні підходи та технології підтримки учнів у багатомовному освітньому середовищі	2	4	–	–	6
Тема 1.3. Особливості організації навчання осіб з особливими освітніми потребами за кордоном	2	2	–	–	4

Назва навчальних тем	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Контрольні заходи	Усього
Тема 1.4. Розвиток і підтримка українського освітнього середовища як умови збереження мовної та культурної ідентичності	2	2	2	–	6
Разом за модулем 1	**8**	**10**	**2**	**–**	**20**
МОДУЛЬ 2. ВИКЛАДАННЯ ПРЕДМЕТІВ (ІНТЕГРОВАНИХ КУРСІВ) УКРАЇНОЗНАВЧОГО КОМПОНЕНТА В ЗАКОРДОННОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ					
Тема 2.1. Особливості реалізації українознавчого компонента у суб’єктів освітньої діяльності, розміщених за кордоном	2	4	–	–	6

Назва навчальних тем	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Контрольні заходи	Усього
Тема 2.2. Викладання предметів мовно-літературної освітньої галузі українознавчого компонента в закордонних суб’єктах освітньої діяльності	2	6	–	–	8
Тема 2.3. Роль громадянської та історичної освітньої галузі в збереженні національної ідентичності учнів, які перебувають за межами України	2	4	2	–	8
Тема 2.4. Особливості реалізації географічного складника природничої освітньої галузі	2	4	–	–	6

Назва навчальних тем	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Контрольні заходи	Усього
Тема 2.5. Проєктування очікуваних результатів навчання та особливості оцінювання навчальних досягнень учнів, які навчаються за скороченими освітніми програмами українознавчого компонента	2	4	–	–	6
Тема 2.6. Навчально-методичне забезпечення та створення адаптованих навчальних матеріалів для викладання українознавчого компонента	–	4	–	–	4
Разом за модулем 2	**10**	**26**	**2**	**–**	**36**

Назва навчальних тем	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Контрольні заходи	Усього
Підсумкові заходи (підсумковий тест)	**–**	**–**	**–**	**2**	**2**
УСЬОГО	**18**	**36**	**4**	**2**	**60**

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1. ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ НАВЧАННЯ ТА СУПРОВОДУ УКРАЇНСЬКИХ ДІТЕЙ ЗА КОРДОНОМ

Тема 1.1. Організаційно-правові умови навчання українських дітей за кордоном

Нормативно-правове забезпечення реалізації українознавчого компонента в освітніх осередках за кордоном. Основні умови здобуття українськими дітьми освіти за межами України: безперервність здобуття освіти в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення; дотримання українських державних стандартів освіти; реалізація українознавчого компонента за модифікованими (скороченими) та модельними навчальними програмами; оптимізація сумарного навчального навантаження учнів; застосування механізмів визнання результатів навчання, здобутих шляхом формальної та/або неформальної освіти в суб'єктів освітньої діяльності, розміщених за кордоном; верифікація діяльності освітніх осередків.

Специфіка та виклики організації освітнього процесу в країнах перебування. Поєднання навчання в українській системі освіти та системі освіти країни перебування. Узгодження освітніх програм і навчального навантаження.

Особливості організації освітнього процесу в умовах різних освітніх, мовних і соціокультурних контекстів.

Освітні та психоемоційні потреби українських дітей за кордоном. Компенсація дефіциту україномовного спілкування, підтримка мовного розвитку, формування позитивної мотивації до навчання. Підтримка емоційного благополуччя, відчуття приналежності до української спільноти та збереження зв'язку з Україною, її історією, культурою, традиціями й цінностями.

Професійна взаємодія педагогів у міжнародному освітньому середовищі, розвиток професійних спільнот та обмін успішними практиками між українськими освітніми осередками за кордоном.

Тема 1.2. Методичні підходи та технології підтримки учнів у багатомовному освітньому середовищі

Типологія учнів за мовним досвідом і рівнем володіння українською мовою: носії української мови; білінгвальні та багатомовні учні; учні з початковим рівнем володіння українською мовою; учні, для яких українська є іноземною, тощо. Концепція української мови як успадкованої. Диференціація та індивідуалізація навчання відповідно до мовного профілю і освітніх потреб здобувачів освіти.

Методичні підходи до адаптації та диференціації навчання: гнучке моделювання змісту освіти; багаторівневий підхід до розроблення навчальних завдань і критеріїв оцінювання; текстоцентричний підхід; адаптація автентичних матеріалів до іншомовного контексту.

Сучасні методики навчання української мови як успадкованої та іноземної. Розвиток комунікативної та академічної мовної компетентності. Методи подолання міжмовної інтерференції: контрастивний аналіз мовних явищ, прямий безперекладний підхід, використання наочності та колірного кодування граматичних категорій, моделювання комунікативних ситуацій, систематична корекція фонетичних, лексичних і синтаксичних помилок.

Педагогічна діагностика мовних компетентностей: експрес-опитування, комплексне оцінювання чотирьох видів мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання, говоріння та письмо), діагностика пасивного й активного словникового запасу, виявлення та фіксація типових мовних помилок, використання безбальних інструментів формувального оцінювання. Особливості розвитку побутового та академічного мовлення. Педагогічна підтримка (scaffolding) як технологія поступового формування мовної самостійності. Добір комунікативних завдань відповідно до віку, мовного досвіду та рівня володіння українською мовою.

Технології формування позитивної мотивації до вивчення української мови: гейміфікація, інтерактивні квести, рольові ігри, драматизація, сторітелінг, проєктна діяльність, використання сучасного українського медіаконтенту.

Тема 1.3. Особливості організації навчання осіб з особливими освітніми потребами за кордоном

Забезпечення безперервності освітнього процесу в умовах навчання в іноземній та українській системах освіти для учнів з особливими освітніми потребами. Створення доступного освітнього середовища відповідно до принципів універсального дизайну та розумного пристосування.

Адаптація та/або модифікація змісту навчання, освітніх матеріалів і завдань відповідно до індивідуальних освітніх потреб, мовних особливостей і вимог країни перебування. Добір ефективних форм і методів організації навчальної діяльності з урахуванням освітніх потреб, рівня володіння мовою навчання та особливостей соціокультурної адаптації здобувачів освіти.

Організація взаємодії педагогічних працівників із батьками, фахівцями психолого-педагогічного супроводу та представниками закладів освіти країни перебування для забезпечення комплексної підтримки дитини та забезпечення наступності освітнього процесу.

Тема 1.4. Розвиток і підтримка українського освітнього середовища як умови збереження мовної та культурної ідентичності

Концептуальні засади формування українського мовно-культурного освітнього середовища за кордоном. Його основні характеристики: безпечність, безбар'єрність, культурна чутливість, дитиноцентризм та інтерактивність.

Організація україномовного простору освітнього осередку: використання української мови як пріоритетної мови комунікації; створення україномовного візуального простору; формування мовних традицій і практик неформального спілкування; забезпечення доступу до сучасної української літератури, настільних ігор та інших культурно-освітніх ресурсів.

Інформаційно-етнокультурний дизайн освітнього осередку. Створення та функціонування осередків української книги. Організація етнокультурних квестів, інтерактивних сторітелінг-марафонів, краєзнавчих проєктів та інших форм культурно-освітньої діяльності з урахуванням різного рівня володіння українською мовою.

Неформальна освіта як ресурс підтримки українського мовно-культурного середовища: розмовні та дискусійні клуби, кінопокази з обговоренням, спільне прослуховування сучасної української музики, творчі та медіапроєкти. Створення учнями україномовних подкастів, блогів і відеоконтенту. Використання цифрових технологій та штучного інтелекту для реалізації культурно-освітніх проєктів, віртуальних 3D-турів українськими музеями та інтерактивних мап.

Національно-патріотичне та громадянське виховання в освітньому осередку. Організація сучасних інтерактивних форматів відзначення державних свят України та пам'ятних дат. Ознайомлення з історіями успіху українців у різних сферах діяльності. Обговорення історичних і сучасних подій в Україні з урахуванням вікових особливостей здобувачів освіти, принципів травмочутливого підходу, медіаграмотності та критичного мислення.

Партнерська взаємодія з батьками та українськими громадами за кордоном. Проведення батьківських тренінгів і фасилітаційних сесій, сімейних мовних челенджів та інших форм залучення родин до підтримки українського мовно-культурного середовища. Партнерство з українськими закордонними громадами, культурними хабами та іншими інституціями.

МОДУЛЬ 2. ВИКЛАДАННЯ ПРЕДМЕТІВ (ІНТЕГРОВАНИХ КУРСІВ) УКРАЇНОЗНАВЧОГО КОМПОНЕНТА В ЗАКОРДОННОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ

Тема 2.1. Особливості реалізації українознавчого компонента у суб'єктів освітньої діяльності, розміщених за кордоном

Мета, структура та зміст українознавчого компонента як скороченої освітньої програми для забезпечення освітніх прав українських дітей за кордоном відповідно до державних стандартів освіти України. Реалізація українознавчого компонента відповідно до оновленої Типової освітньої програми для навчання дітей, які виїхали з України внаслідок повномасштабного вторгнення Російської Федерації та здобувають освіту одночасно в закладах освіти країни перебування та України.

Особливості організації освітнього процесу в різних типах освітніх осередків: суботніх і недільних школах громадських організацій, міжнародних ліцеях із верифікованими українськими класами, культурно-освітніх хабах при офіційних закордонних представництвах України та міжнародних партнерських організаціях тощо.

Адаптація та модифікація навчальних програм відповідно до умов реалізації українознавчого компонента: алгоритм адаптації модельних навчальних програм, визначення обов'язкового мінімуму змісту, пріоритетних результатів навчання, співвідношення комунікативного та академічного складника, дидактичне скорочення навчального матеріалу з урахуванням вікових особливостей учнів. Загальні засади щодо розподілу навчального навантаження за навчальними

предметами (інтегрованими курсами) відповідно до Типової освітньої програми. Особливості розроблення тематично-календарного планування відповідно до модельних та модифікованих (скорочених) навчальних програм.

Реалізація українознавчого компонента з використанням технологій дистанційного навчання. Поєднання синхронних та асинхронних форм навчання, використання моделі «перевернутого класу», надання чітких інструкцій і забезпечення регулярного зворотного зв'язку. Урахування психоемоційного стану учнів та інтеграція елементів психоемоційної підтримки в освітній процес.

Тема 2.2. Викладання предметів мовно-літературної освітньої галузі українознавчого компонента в закордонних суб'єктах освітньої діяльності

Методичні засади викладання навчальних предметів «Українська мова» та «Українська література» в закордонному освітньому середовищі. Особливості організації навчання: визначення пріоритетного змісту навчання, розподіл навчальних годин у межах загальної річної кількості, розроблення тематично-календарного планування та/або навчальної програми на основі обраної модельної навчальної програми чи модифікованої (скороченої) навчальної програми українознавчого компонента.

Компетентнісний, діяльнісний, комунікативний та міжкультурний підходи до навчання української мови й літератури в багатомовному освітньому середовищі.

Розвиток комунікативної та академічної мовленнєвої компетентності. Перехід від побутового до академічного мовлення. Добір мовного матеріалу відповідно до реальних мовних потреб учнів. Проєктування контекстуальних і прагматичних завдань для використання української мови в навчальних, життєвих і соціальних ситуаціях. Робота з автентичними текстами різного рівня складності та сучасним українським медіаконтентом.

Інтеграція мовного, літературного, культурного та історичного складників у процесі навчання. Використання автентичних художніх, публіцистичних і медіатекстів для засвоєння мовних закономірностей, розвитку читацької компетентності та формування української культурної ідентичності. Компаративний аналіз культурних явищ і глобальних молодіжних трендів.

Сучасні технології навчання української мови та літератури: гейміфікація, проєктне навчання, вебквести, рольові ігри, дискусійні формати. Використання цифрових портфоліо, аудіо- й відеоматеріалів, інтерактивних платформ та інших цифрових інструментів для розвитку мовленнєвих умінь, самооцінювання та відстеження індивідуального прогресу.

Оцінювання результатів навчання відповідно до дескрипторів «Я можу» (Can-Do) та загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти (CEFR). Використання формувального оцінювання для визначення рівня сформованості комунікативних умінь і поступового переходу від оцінювання засвоєння мовних правил до оцінювання здатності ефективно використовувати українську мову в різних ситуаціях спілкування.

Методичні інструменти подолання мовного бар’єру в учнів: створення безпечного мовного середовища, розвиток упевненості в спілкуванні українською мовою, підтримка переходу від пасивного розуміння до активного усного й писемного мовлення.

Тема 2.3. Роль громадянської та історичної освітньої галузі в збереженні національної ідентичності учнів, які перебувають за межами України

Реалізація історичного складника українознавчого компонента відповідно до концептуальних засад реформування історичної освіти в системі загальної середньої освіти. Формування історичної свідомості, громадянської та соціальної компетентностей, пов’язаних з усвідомленням учнівством національних інтересів, непорушності кордонів української держави, необхідності захисту суверенітету,

територіальної цілісності України в умовах реальних політичних, воєнних, інформаційних та інших викликів. Розвиток відчуття приналежності до України, громадянської стійкості, критичного мислення та протидія стереотипним уявленням про Україну.

Особливості викладання інтегрованого курсу «Історія України й громадянська освіта» / навчальних предметів «Історія України», «Громадянська освіта», «Правознавство» в умовах скорочення навчального матеріалу. Розподіл навчальних годин у межах загальної річної кількості годин у тематично-календарному плані та/або в навчальній програмі, укладеній на основі обраної модельної / модифікованої (скороченої) навчальної програми українознавчого компонента.

Історія України як складова частина всесвітньої історії. Україна в системі міжнародних відносин. Державна підтримка української спільноти за кордоном: дипломатичний та консульський захист, система «е-Консул», взаємодія з діаспорою та мігрантами.

Особистісно орієнтований та інтегративний підходи в навчанні історії та громадянської освіти. Діяльнісний підхід під час проведення творчих майстерень, захисту проєктів («Видатні українці, які вплинули на історію», «Україна очима іноземців» тощо) та соціально значущих акцій. Організація практичного моделювання ситуацій з історичного минулого: 3D-моделювання історичних пам’яток, гейміфікація, реконструкції історичних подій. Використання онлайн-платформ для створення подкастів, медіапрезентацій, інтерактивних плакатів з метою формування практичних навичок, необхідних для самореалізації в сучасному інформаційному суспільстві.

Методи роботи з контроверсійними питаннями та історичними джерелами: аналіз першоджерел, деконструкція історичних міфів, метод багатоперспективності, порівняння різних інтерпретацій історичних подій,

виявлення і спростування фальсифікацій історичних подій. Викладання чутливих питань історії в мультикультурному середовищі.

Тема 2.4. Особливості реалізації географічного складника природничої освітньої галузі

Мета й зміст географічного складника українознавчого компонента. Формування просторової, природничої, економічної та громадянської компетентностей учнів, розвиток цілісного уявлення про природні, соціально-економічні та геополітичні особливості України, усвідомлення її місця в європейському та світовому просторі.

Методичні особливості викладання навчального предмета «Географія України». Визначення пріоритетного змісту навчання, розподіл навчальних годин у межах загальної річної кількості, розроблення тематично-календарного планування та/або навчальної програми на основі обраної модельної чи модифікованої (скороченої) навчальної програми українознавчого компонента.

Адаптація змісту навчання географії України до закордонного освітнього середовища. Узгодження змісту навчання з освітнім контекстом країни перебування. Аналіз представлення України в навчальних, картографічних і довідкових матеріалах країни перебування. Використання порівняльного аналізу природних, демографічних, економічних та культурно-географічних особливостей України й країни перебування.

Формування географічної грамотності в умовах білінгвізму. Понятійно-термінологічна робота, зіставлення українських та іншомовних назв природних, соціально-економічних і суспільно-географічних об’єктів і явищ, створення двомовних словників і глосаріїв. Порівняльний аналіз сучасних взаємозв’язків України з країною перебування в економічній, соціальній, культурній та екологічній сферах.

Практико орієнтоване навчання географії України. Організація дослідницької та проєктної діяльності, робота з картографічними матеріалами, цифровими картами, геоінформаційними системами (ГІС) та іншими геоінформаційними ресурсами. Використання польових досліджень, віртуальних екскурсій, співпраця зі скаутськими, туристичними, природоохоронними та іншими громадськими організаціями для формування практичних умінь і дослідницьких навичок.

Тема 2.5. Проєктування очікуваних результатів навчання та особливості оцінювання навчальних досягнень учнів, які навчаються за скороченими освітніми програмами українознавчого компонента

Роль очікуваних результатів навчання в плануванні та організації освітнього процесу. Визначення пріоритетних результатів навчання за змістом модельних чи модифікованих (скорочених) програм з предметів, визначених навчальним планом на основі Типового навчального плану та Типової освітньої програми, з урахуванням вікових особливостей учнів та умов навчання за кордоном.

Взаємозв’язок очікуваних результатів навчання, критеріїв та інструментів оцінювання. Розроблення критеріїв оцінювання відповідно до вимог державних стандартів освіти України та Типової освітньої програми. Особливості підсумкового й поточного оцінювання в умовах реалізації українознавчого компонента.

Формувальне оцінювання як інструмент підтримки навчального прогресу. Надання конструктивного зворотного зв’язку за принципом «підтримка – зона розвитку – конкретний крок до покращення». Відстеження індивідуального поступу учнів та використання отриманих результатів для коригування освітнього процесу.

Особливості фіксації, документування та визнання результатів навчання за рівнями повної загальної середньої освіти, здобутих шляхом формальної та/або неформальної освіти у суб’єктів освітньої діяльності, розміщених за кордоном.

Тема 2.6. Навчально-методичне забезпечення та створення адаптованих навчальних матеріалів для викладання українознавчого компонента

Навчально-методичне забезпечення реалізації українознавчого компонента. Огляд державних електронних репозитаріїв, каталогів навчальної літератури, електронних підручників, навчальних посібників та інших відкритих освітніх ресурсів. Використання матеріалів Всеукраїнської школи онлайн для актуалізації, узагальнення та систематизації навчального матеріалу.

Технології адаптації та дидактичного скорочення навчальних матеріалів. Методичні підходи до структурування і трансформації змісту підручників відповідно до скороченого навчального часу та особливостей реалізації українознавчого компонента. Добір пріоритетного змісту, адаптація текстів, навчальних завдань і дидактичних матеріалів відповідно до вікових, мовних та освітніх потреб учнів.

Проєктування та розроблення власних навчально-методичних матеріалів. Створення адаптованих робочих аркушів, хрестоматійних збірок, інтерактивних вправ, дидактичних ігор, навчальних кейсів та інших ресурсів для забезпечення диференційованого навчання, підтримки індивідуальної освітньої траєкторії учнів і реалізації компетентнісного підходу.

Використання цифрових освітніх ресурсів і технологій штучного інтелекту як допоміжного інструменту професійної діяльності педагога. Добір цифрових сервісів для підготовки навчальних матеріалів, візуалізації змісту, організації інтерактивної взаємодії, створення дидактичних вправ, автоматизації окремих видів поточного оцінювання та отримання оперативного зворотного зв’язку. Практичні можливості застосування штучного інтелекту для підготовки проєктів навчальних матеріалів, їх адаптації та диференціації з дотриманням принципів академічної доброчесності, авторського права та педагогічної доцільності.

3.1. Орієнтовний перелік практичних завдань

1. Описати, за якою програмою працює освітній осередок, і пояснити поняття «модифікована програма» та «сумарне навчальне навантаження».
2. Спланувати заняття з кількома рівнями складності завдань і визначити підтримувальні підказки, які поступово зніматимуться (скаффолдинг).
3. Адаптувати й модифікувати одне навчальне завдання для дитини з особливими освітніми потребами.
4. Розробити автентичний текст або навчальний матеріал із завданнями на слухання, говоріння, читання й письмо та описати очікувані результати.
5. Створити адаптований робочий аркуш і пояснити, як перевірятимуться результати, отримані за допомогою цифрових інструментів або ШІ.
6. Розробити критерії формувального оцінювання для однієї навчальної теми та приклад конструктивного зворотного зв’язку.
7. Запропонувати формат партнерської взаємодії з батьками або українською громадою для підтримки україномовного освітнього середовища.

3.2. Орієнтовний перелік питань для самостійного опрацювання

1. Які форми неформальної освіти (клуби, кінопокази, подкасти, квести) найбільше підходять для вашого освітнього осередку та як врахувати різний рівень володіння українською мовою?
2. Як організувати партнерство з українською громадою чи культурним хабом у країні перебування для підтримки україномовного середовища?
3. Як обговорювати з учнями історичні та сучасні події в Україні, дотримуючись принципів травмочутливого підходу та медіаграмотності?
4. Як використовувати метод багатоперспективності та аналіз першоджерел під час викладання чутливих питань історії в мультикультурному класі?
5. Яку інформацію про державну підтримку громадян України за кордоном (консульський захист, «е-Консул») варто донести до учнів і батьків?

3.3. Орієнтовний глосарій: складні поняття простими словами

Нижче наведено поняття, які розглядаються в програмі, та їх доступне пояснення. Глосарій використовується під час лекцій і практичних занять та може доповнюватися слухачами.

Поняття	Простими словами
Українознавчий компонент	Скорочена освітня програма з українських предметів (мова, література, історія, географія України) для дітей за кордоном. Вона створена за державними стандартами України.
Модифікована (скорочена) програма	Програма, у якій залишено найважливіший зміст, а обсяг матеріалу зменшено, щоб його можна було опанувати за менше годин.
Сумарне навчальне навантаження	Загальна кількість годин на тиждень, які дитина витрачає на навчання одночасно в закордонній і в українській системах освіти.
Українська як успадкована мова	Мова, яку дитина чує вдома та в родині, але опанувала не так глибоко, як рідну в Україні: розуміє більше, ніж може сказати чи написати.
Міжмовна інтерференція	Коли правила однієї мови «заважають» іншій і дитина робить помилки під впливом мови країни перебування.
Диференціація навчання	Різні завдання та різний рівень складності для різних учнів у межах однієї теми.
Скаффолдинг	Тимчасові підказки й опори (зразок, слова-помічники, план), які поступово знімають, коли дитина стає самостійнішою.
Адаптація та модифікація	Адаптація змінює спосіб подання чи виконання завдання, а вимоги лишаються тими самими. Модифікація змінює сам зміст або вимоги під можливості дитини.
Універсальний дизайн навчання	Підхід, коли матеріали й завдання з самого початку створюють так, щоб вони були зручними для всіх учнів, зокрема для дітей з особливими освітніми потребами.

Поняття	Простими словами
Розумне пристосування	Конкретні й доцільні зміни в умовах навчання, потрібні саме цій дитині, щоб вона могла вчитися нарівні з іншими.
Дидактичне скорочення	Добір найголовнішого змісту підручника та відмова від другорядного, коли часу на тему менше.
Тематично-календарне планування	Розподіл тем і годин за тижнями або заняттями на весь навчальний рік.
«Перевернутий клас»	Модель, за якої учні опрацьовують теорію самостійно (наприклад, у відео), а на занятті разом практикуються та розв’язують завдання.
Автентичний текст	Реальний текст, створений не для навчання: стаття, допис, інтерв’ю, пісня, оголошення.
CEFR та «Я можу» (Can-Do)	Загальноєвропейська шкала рівнів володіння мовою. Дескриптори «Я можу» описують, що саме учень уже вміє робити мовою.
Формувальне оцінювання	Оцінювання, яке допомагає вчитися: показує, що вже вдається і який наступний крок, а не лише виставляє бал.
Першоджерело	Оригінальний документ або свідчення тієї доби (лист, карта, закон, мемуари), а не переказ.
Геоінформаційні системи (ГІС)	Цифрові карти, на які можна накладати різні шари даних: рельєф, населення, кордони, економіку.
Травмочутливий підхід	Спосіб говорити про складні події так, щоб не завдати дітям додаткової шкоди та враховувати їхній досвід війни.
Академічна доброчесність	Чесна робота з матеріалами: посилання на джерела, перевірка інформації, відповідальне використання штучного інтелекту.

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ

Нормативно-правові документи

1. Про затвердження Типової програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників – громадян України, які провадять викладацьку діяльність у суб'єктів освітньої діяльності, розміщених за кордоном, де забезпечують вивчення навчальних предметів (інтегрованих курсів) українознавчого компонента, на тему «Викладання українознавчого компонента в умовах освітньої діяльності за кордоном»: наказ МОН України від 24.08.2026 № 1472.
2. Про внесення змін до Типової освітньої програми для навчання дітей, які виїхали з України внаслідок повномасштабного вторгнення Російської Федерації і здобувають освіту одночасно в закладах освіти країни перебування та України: наказ МОН від 07.08.2025 № 1119. URL: mon.gov.ua.
3. Про внесення змін у методичні рекомендації щодо окремих питань здобуття освіти в закладах загальної середньої освіти в умовах воєнного стану в Україні: наказ МОН від 13.06.2024 № 836. URL: https://mon.gov.ua/npa/pro-vnesennia-zmin-u-metodychni-rekomendatsii-shchodo-okremykh-pytan-zdobuttia-osvity-v-zakladakh-zahalnoi-serednoi-osvity-v-umovakh-voiennoho-stanu-v-ukraini-2.
4. Про затвердження Порядку визнання на рівнях повної загальної середньої освіти результатів навчання, здобутих шляхом формальної та/або неформальної освіти у суб'єктів освітньої діяльності, розміщених за кордоном: постанова КМУ від 23.06.2025 № 734. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/734-2025-%D0%BF#Text.
5. Про затвердження Рекомендацій щодо використання модифікованих програм з української мови, української літератури, історії України,

географії для закладів загальної середньої освіти : наказ МОН від 16.05.2024 № 701. URL: https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2024/06/nakaz-%E2%84%96-701-vid-16.05.2024.pdf.

6. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/2145-19.
7. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16.01.2020 № 463-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text.
8. Про затвердження професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти»: наказ МОН України від 29.08.2024 № 1225.
9. Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників: постанова Кабінету Міністрів України від 21.08.2019 № 800. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF#Text.

Основна література

1. Навчальний контент для програм українознавчого компонента. Матеріали МОН. URL: https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/shkola-oflain/navchalnyi-kontent-dlia-ukrainoznavchoho-komponentu.
2. Про поширення методичних рекомендацій серед суб’єктів освітньої діяльності, розміщених за кордоном : лист МОН від 21.07.2026 № 1/15803-26. URL: https://mon.gov.ua/npa/pro-poshyrennia-metodychnykh-rekomendatsii-sered-subiektiv-osvitnoi-diialnosti-rozmishchenykh-za-kordonom?v=6a60d5846bd89.
3. Освітні можливості для дітей за кордоном. URL: https://mon.gov.ua/ukrainskym-hromadianam-za-kordonom/zahalna-serednia-osvita-ukrainskym-hromadianam-za-kordonom/osvitni-mozhlyvosti-dlia-ditei-za-kordonom.

4. Українознавчий компонент: інструктивно-методичні рекомендації МОН. URL: https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/shkola-oflain/ukrainoznavchyi-komponent.

Додаткова література

1. Навчально-методичні матеріали для вчителів із предметів українознавчого компонента. УІРО. URL: https://lms.e-school.net.ua/course_category/navchalno-metodichni-materiali-dlya-vchiteliv-iz-predmetiv-ukrayinoznavchogo-komponenta/.
2. Освітня платформа для дистанційного та змішаного навчання «Всеукраїнська школа онлайн» (ВШО). URL: https://lms.e-school.net.ua/.
3. Українська освіта для дітей за кордоном. URL: https://ukrainian.studies.mon.gov.ua/.

Освітня платформа «Академія Киричук» (ФОП Киричук Зоряна Володимирівна) здійснює освітню діяльність з підвищення кваліфікації педагогічних працівників відповідно до КВЕД 85.59 «Інші види освіти, не віднесені до інших угруповань». Програму розроблено відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 21.08.2019 № 800 «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» (зі змінами).